

7 Saincheisteanna a d'eascair ó iniúchadh ar Vóta 25 an Chomhshaoil, Pobail agus Rialtais Áitiúil maidir le Seirbhísí Uisce

Ceangaltais maidir le hUisce Éireann

- 7.1** Bhí caiteachas €241 milliún ag an Roinn Comhshaoil, Pobail agus Rialtais Áitiúil (an Roinn) in 2013 i dtaca le clár infheistíochta na seirbhísí uisce. Faoin gclár, sholáthair an Roinn cistiú d'údaráis seirbhísí uisce chun mórscéimeanna uisce agus fuíolluisce a sholáthar chun príomhchuspóirí comhshaoil agus geilleagracha a bhaint amach.
- 7.2** Áiríodh le cuntas leithreasa 2012 le haghaidh an Chomhshaoil, Pobail agus Rialtais Áitiúil, ceangaltais gan íoc ag deireadh 2012 ar luach €340 milliún i ndáil le tionscadail uisce faoin gclár.¹ B'ionann costas iomlán an tionscadail idir 2007 agus 2013 agus €2.9 billiún.
- 7.3** Bunaíodh Uisce Éireann mar fhochuideachta de chuid Eriva (Bord Gáis Éireann roimhe seo) faoin Acht um Sheirbhísí Uisce, 2013. Le héifeacht ón 1 Eanáir 2014, ghlac Uisce Éireann leis an bhfreagracht as seirbhísí uisce ó na húdaráis áitiúla agus ghlac siad seilbh ar na sócmhainní agus na dliteanais a bhaineann le soláthar uisce agus gnó doirte na n-údarás. Bhí éifeacht le haistriú dlíthiúil na ndualgas conarthach chuig Uisce Éireann ó údaráis áitiúla an 21 Feabhra 2014 agus an 25 Aibreil 2014 faoi orduithe a rinne an tAire Comhshaoil, Pobail agus Rialtais Áitiúil.²
- 7.4** Mar chuid den aistriú, ghlac Uisce Éireann leis an bhfreagracht as gach obair chaipitiúil a chistíonn an Roinn faoin gclár. Tá soláthar €6 milliún san áireamh i meastachán 2014 na Roinne maidir le cáilíocht an uisce a thagann faoi chuimsiú shainchúram na Roinne go fóill mar aon le roinnt costais chlár athchóirithe na hearnála uisce.
- 7.5** Ag eascairt ón aistriú feidhmeanna seirbhísí uisce chuig Uisce Éireann, leagadh an fheagracht ar an gcuideachta sin as na ceangaltais chaipitiúla a bhíodh á gcistiú ag an Roinn faoi Chlár Infheistíochta na Seirbhísí Uisce agus, ar an ábhar sin, ní bheidh siad le cistiú ó Vóta na Roinne ón 1 Eanáir 2014 ar aghaidh. Tar éis faomhadh Rannóg Cuntasaíochta an Rialtais a fháil sa Roinn Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe, ní áirítear leis na nótaí ar chuntas leithreasa na Roinne le haghaidh 2013 faisnéis ar na ceangaltais seirbhísí uisce amhail an 31 Nollaig 2013.

1 Faoi bheartais chaighdeánacha chuntasaíochta le haghaidh cuntais leithreasa, nochtann gach roinn sonraí i nóta lena gcuntas leithreasa ar an leibhéal ceangaltas gan íoc ag deireadh na bliana, sonraí faoi aon cheangaltais ilbhliantúla chaipitil de bhreis ar €6,350,000 san áireamh. De dheasca an lín mhóir tionscadal caipitiúil a chistíonn an Roinn, ní sholáthraítear ach i Vóta 25 maidir le tionscadail i dtaca le tionscadail ar a bhfuil costas iomlán ionchasach €12,697,000.

2 I.R. Uimh. 96/2014 – an tAcht um Sheirbhísí Uisce (Uimh. 2), 2013 (Aistriú Dlíteanas Eile) Ordú 2014. I.R. Uimh. 188/2014 – an tAcht um Sheirbhísí Uisce (Uimh. 2), 2013 (Aistriú Dlíteanas Eile) Ordú (Uimh. 2), 2014.

Pionóis an AE maidir le hUmair Sheipteacha a Rialú

- 7.6** Rinneadh dlí na hEorpa de Threoir 75/442/CEE ón gComhairle in Iúil 1975. Bhunaigh seo sraith rialacha le haghaidh bainistíocht dramhaíola. Ceanglaíodh ar gach ballstát, Éire san áireamh, chun an Treoir a chomhlíonadh laistigh de dhá bhliain. Ba é cuspóir na Treorach sláinte daoine agus an comhshaol a chosaint i leith tionchar díobhálach faoi deara bailiú, iompar, cóireáil, stóráil agus diúscairt dramhaíola.

Imeachtaí Comhlíonta ag Coimisiún an AE

- 7.7** D'eisigh Coimisiún an AE litir fógra fhoirmiúil d'Éirinn i Nollaig 2003 inar tugadh chun suntais an t-ábhar buartha nach raibh reachtaíocht náisiúnta ann ina n-eagraítear bainistíocht fuíolluisce tí a dhéantar a dhiúscairt trí umair sheipteacha agus córais eile aonair chóireála fuíolluisce.
- 7.8** I Nollaig 2004, chuir an Coimisiún Éire ar an eolas ar a gconclúid gur sháraigh Éire a dualgas chun ceanglais Threoir 75/442 a thrasú go hiomlán agus i gceart agus d'iarr siad ar Éirinn chun an sárú sin a chur ina cheart faoi Fheabhra 2005.
- 7.9** I mBealtaine 2008, ghlac an Coimisiún caingean i gcoinne na hÉireann i gCúirt Bhreithiúnais an Aontais Eorpaigh (an Chúirt) agus iarradh ar an gCúirt a dhearbhu nár thrashuigh Éire go hiomlán agus i gceart an Treoir (arna leasú) isteach i reachtaíocht a tíre. Anuas air sin, mhaígh an Coimisiún an méid a leanas
- theip ar Éirinn a chinntiú gur aisghabhadh dramhaíl nó go ndearnadh í a dhiúscairt gan riosca a chruthú d'uisce, ithir, plandaí nó ainmhithe
 - theip ar Éirinn na bearta riachtanacha a ghlacadh chun cosc a chur ar thréigean, dumpáil nó diúscairt neamhrialaithe dramhaíola
 - theip ar Éirinn córas ceada a chur i bhfeidhm le haghaidh aon suiteála nó chun tabhairt faoi chóireáil, stóráil nó dumpáil dramhaíola.
- 7.10** Mar fhreagairt, mhaígh Éire an méid a leanas
- níor bhain Treoir 75/442 le fuíolluisce tí a rinneadh a dhiúscairt trí umair sheipteacha agus córais eile aonair chóireála fuíolluisce
 - chomhlíon ionstraimí reatha náisiúnta dlí ceanglais Threoir 75/442 go hiomlán.
- 7.11** Dheimhnigh breithiúnas Cúirte i nDeireadh Fómhair 2009
- bhain Treoir 75/442 le fuíolluisce tí a rinneadh a dhiúscairt trí umair sheipteacha
 - cé go raibh cumhachtaí na n-údarás inniúil (faoi na hAchtanna Rialtais Áitiúil agus na hAchtanna um Pleanáil agus Forbairt) leordhóthanach, ní dhearna siad foráil do chóras cuí cigireachta a chinnteodh an leibhéal cosanta a cheanglaíonn Treoir 75/442, agus ar an ábhar sin, níor chomhlíon na hionstraimí reatha náisiúnta dlí ceanglais Threoir 75/442 go hiomlán.
- 7.12** Dheimhnigh an Chúirt, seachas i gcás Chontae an Chabháin, gur theip ar Éirinn a dualgas go léir a chomhlíonadh faoi Threoir 75/442.¹

¹ Ghlac Contae an Chabháin leis na Fodhlíthe um Thruailliú Uisce (Córais Chóireála Fuíolluisce do Thithe Singil) in 2004, lenar áiríodh ceanglas go ndéanfaidh an duine inniúil cigireacht ar a laghad gach seacht mbliana.

101 Ceisteanna a d'eascair ó iniúchadh ar Vóta 25 an Comhshaoil, Pobail agus Rialtais Áitiúil i dtaca le Seirbhísí Uisce

7.13 I Samhain 2010, sheol an Coimisiún litir fógra fhoirmiúil a lorg tuairimí ón Stát ar an méid a chomhlíonadh breithiúnas Dheireadh Fómhair 2009. Ní raibh an Coimisiún sásta leis na freagairtí, agus in Iúil 2011, chuir siad tús le caingean bhreise Chúirte mar gheall gur theip ar Éirinn an breithiúnas a chomhlíonadh. Lorg an Coimisiún go ngearrfar fíneáil laethúil go dtí go mbainfí comhlíonadh amach.

An Córas Cláraithe agus Cigireachta le haghaidh Umair Sheipteacha

7.14 Rith an tOireachtas reachtaíocht chun an Treoir, an tAcht um Sheirbhísí Uisce (Leasú), 2012 a chomhlíonadh, i bhFeabhra 2012. Ceanglaíonn an tAcht go gcláraítear gach umar seipteach agus go bhforbraítear plean náisiúnta cigireachta rioscabhunaithe le haghaidh umair sheipteacha ag an nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil (GCC).

7.15 Tar éis próiseas comhairliúcháin phoiblí i Márta 2012, síníodh ionstraimí reachtúla i Meitheamh 2012 chun breac-chuntas a thabhairt ar na caighdeáin le haghaidh oibriú agus cothabháil umar seipteach, agus a gclárú. Bhí gach umar seipteach le bheith cláraithe faoin 1 Feabhra 2013. Gearradh táille chláraithe €5 ar na chéad trí mhí den tréimhse chláraithe agus táille €50 le haghaidh clárú ina dhiaidh sin.

7.16 Tar éis próiseas comhairliúcháin phoiblí i nDeireadh Fómhair 2012, d'fhorbair an GCC plean cigireachta. Bunaíodh plean cigireachta an GCC ar shamhail riosca, a forbraíodh i gcomhar le Suirbhéireacht Gheolaíochta na hÉireann agus saineolaithe seachtracha eile. Shainaithin an plean limistéir thosaíochta agus modh a saindearadh á úsáid chun limistéir a rangú de réir an riosca a chruthaigh uisce tí i leith sláinte daoine agus an chomhshaoil. Bunaíodh na limistéir thosaíochta ar leibhéal riosca i leith gabhdóirí íogaire uisce, mar shampla, foinsí uisce óil, uiscí snámha, nó grinnill diúilicíní péarla. Leagadh amach sa phlean na híosleibhéil chigireachta le haghaidh gach údarás áitiúil. Cheangail an plean go dtabharfaí faoi 1,000 cigireacht ar umair sheipteacha, ar a laghad, ar fud gach údaráis áitiúil sa dhá mhí dhéag ag tosú ó Iúil 2013 ar aghaidh.

Gearradh Fíneála

7.17 D'fhoilsigh an Chúirt a rialú ar na himeachtaí forfheidhmithe i Nollaig 2012. Dheimhnigh siad nár chomhlíon Éire ceanglais bhreithiúnas 2009 faoi éag na teorann ama a leagadh amach i bhfógra Shamhain 2010. Anuas air sin, deimhníodh nár glacadh leis an bplean cigireachta a cheangail Acht 2012 agus nár cuireadh faoi bhráid an Aire Comhshaoil, Pobail agus Rialtais Áitiúil é.

7.18 Bheartaigh an Coimisiún go n-íocfadh Éire fíneáil €4,771 le haghaidh gach lá idir dáta bhreithiúnas 2009 agus an dáta a thug an Chúirt a rialú ar imeachtaí 2011. Lorg an Coimisiún fíneáil bhreise €26,173 a ghearradh ar gach lá idir dáta an rialaithe sin agus dáta an chomhlíonta iomláin. Ba é an pionós iomlán a ghearr an Coimisiún €6.86 milliún.

7.19 Rinne an Chúirt breithniú ar na hiarrachtaí a rinne Éire chun breithiúnas 2009 a chomhlíonadh agus tionchar na géarchéime geilleagraí agus ghearr siad pionós cnapshuime ní ab ísle €2 milliún, arb ionann seo agus €1,744 le haghaidh gach lá idir dáta bhreithiúnas 2009 agus dáta a rialaithe ar imeachtaí 2011. Ina theannta sin, ghearr an Chúirt pionós laethúil €12,000 ó dháta a rialaithe (an 19 Nollaig 2012) go dtí dáta an chomhlíonta iomláin. B'ionann an pionós iomlán a gearr an Chúirt, faoi dheireadh, agus €2.648 milliún.

7.20 Bhí sé ina chonclúid ag Coimisiún an AE, ina dhiaidh sin, gur chomhlíon Éire an breithiúnas cuí ón 12 Feabhra 2013, nuair a sheol an GCC a bplean cigireachta chuig an Aire. An 19 Feabhra 2013, sheol an GCC an plean náisiúnta cigireachta le haghaidh córais chóireála fuíolluisce tí.

7.21 I Márta 2013, d'íoc an Roinn an fhíneáil a ghearr an Chúirt le Coimisiún an AE.

Iomláine an Chláraithe

7.22 Thug daonáireamh 2011 le fios go raibh nach mór 500,000 umar seipteach agus córas aonair cóireála fuíolluisce in Éirinn ag an tráth sin. Faoi Fheabhra 2013, nuair a seoladh plean náisiúnta cigireachta an GCC, chláraigh 410,000 teaghlach a gcórais, agus rinne 447,000 teaghlach amhlaidh faoin 3 Meán Fómhair 2013. Chuimsigh an chéad sraith den phlean an tréimhse ón 1 Iúil 2013 go dtí an 30 Meitheamh 2014.

7.23 Luaigh an Roinn gur thug an Ghníomhaireacht Bainistíochta Rialtais Áitiúil, a bhainistíonn clár an chórais chóireála fuíolluisce tí ar bhonn comhroinnte thar ceann na n-údarás áitiúil, le fios gurbh ionann an líon córas a cláraíodh amhail an 31 Iúil 2014 agus 450,620. Bunaithe ar fhaisnéis ó dhaonáireamh 2011, tugann seo ráta comhlíonta cláraithe de bhreis ar 90% le fios.

Toradh Cigireachtaí

7.24 In athbhreithniú eatramhach ar an bplean náisiúnta cigireachta a d'fhoilsigh an GCC in Aibreán 2014, don tréimhse idir an 1 Iúil 2013 agus an 28 Feabhra 2014, ba iad na príomhthorthaí

- chuir údaráis áitiúla in 22 contae tús le cigireachtaí
- tugadh faoi 423 cigireacht iomlán sa tréimhse
- d'éirigh le 199 córas agus theip ar 224 córas, i.e. b'ionann an ráta comhlíonta le haghaidh cigireachtaí críochnaithe agus 47%
- chríochnaigh Ceatharlach, Luimneach, Lú, an Mhí agus an Iarmhí a leithdháileadh don bhliain faoi dheireadh Feabhra 2014.

7.25 Cuimsítear i dtuarascáil eatramhach an GCC miondealú, de réir contae, ar chigireachtaí a rinneadh agus an líon córais chóireála neamhchomhlíontacha ar eisíodh fógraí comhairleacha ina dtaobh. Thug an t-athbhreithniú le fios, as na 224 teip, i measc na bhfadhbanna ba choitianta a aimsíodh, bhí úinéirí nár oibrigh a gcórais chóireála nó nach ndearna a gcórais chóireála a chothabháil, anuas ar dhíshlodáil a dhéanamh ar a gcórais ag na heatraimh cuí. Ar a bharr sin, shainaithin cigireachtaí líon cásanna de sceitheadh agus de locháin dromchla d'eisilteach agus fadhbanna eile a chruthaigh riosca do shláinte daoine agus don chomhshaoil. Thug an t-athbhreithniú le fios, in 138 cás (33% de na hiniúchtaí a críochnaíodh), shíl an cigire go raibh riosca i gceist leis an gcóras nó gur dhócha go mbeadh riosca ann i leith sláinte daoine nó an chomhshaoil. Luaigh an Roinn go mbeidh riosca mór nó níos lú i leith sláinte daoine nó an chomhshaoil i gceist le gach teip a aimsítear trí chigireacht agus nuair a bhíonn an plean a dhéanamh nó á athbhreithniú, tá ar an GCC aird a bheith acu ar rioscaí nó ar rioscaí féideartha i leith sláinte daoine nó an chomhshaoil. Ní féidir leis an Roinn, áfach, tuairimí a nochtadh maidir le tromchúise nó méid na rioscaí siúd nó le tromchúise na gcóras siúd ar theip orthu le linn cigireachtaí.

- 7.26** Tugann an GCC le fios, chomh maith, gur cheart d'údaráis áitiúla a chríochnaigh a leithdháileadh cigireachtaí faoin bplean cigireachta leanúint agus tabhairt faoi chigireachtaí faoin bplean de réir mar a mheasann siad ba chóir, mar gheall go dteastóidh breis cigireachtaí faoi shraitheanna den phlean amach anseo. Chuir an GCC na húdaráis áitiúla ar an eolas, ina dhiaidh sin, gur cheart tabhairt faoi 500 cigireacht bhreise i rith na tréimhse ó Iúil go dtí Nollaig 2014.
- 7.27** Luaigh an Roinn nach bhfuil aon ról díreach acu maidir le monatóireacht a dhéanamh ar chur i bhfeidhm phlean an GCC ag na húdaráis áitiúla. Ar a shon sin, luaigh an Roinn gur thug an GCC le fios gur cuireadh tús le cigireachtaí i ngach contae agus go bhfuil sé ar intinn acu tabhairt faoi athbhreithniú ar an gcéad bhliain d'oibriú an phlean cigireachta go gairid. Tuigeann an Roinn go dtabharfar faoi chomhairliúchán poiblí maidir leis an athbhreithniú seo i Meán Fómhair 2014, agus é mar chuspóir plean nua cigireachta a fhorbairt do na cúig bliana ag tosú in Eanáir 2015. Luaigh an Roinn gur faoin GCC é an líon cigireachtaí faoina dtabharfar faoin bplean nua.

Conclúidí

- 7.28** Gearradh fineáil €2.648 milliún ar chuntas leithreasa na Roinne in 2013 mar gheall ar neamhchomhlíonadh na hÉireann na coda sin de Threoir an AE a dhéileálann le diúscairt fuíolluisce tí trí umair sheipteacha nó córais aonair eile. Thug Coimisiún an AE rabhadh d'Éirinn ar an sárú féideartha in 2003.
- 7.29** Faoin Acht um Sheirbhísí Uisce (Leasú), 2012, ní mór gach umar seipteach a chlárú le húdaráis áitiúla. Mheas an Roinn, ag deireadh Iúil 2014, go raibh breis agus 90% de na córais cláraithe.
- 7.30** Thug torthaí an chéid bhabhta de chigireachtaí rioscabhunaithe ráta suntasach teipthe ar chórais chun solais – theip ar bhreis agus leath na gcóras ar a ndearnadh cigireacht. Cé gurb ionann gach teip agus riosca féideartha do shláinte daoine nó don chomhshaoil, ní mór a bheith cúramach nuair a bhíonn na torthaí á dtuiscint a bhíonn ar chigireachtaí tosaigh, mar gheall gur bunaíodh an plean cigireachta ar thús áite a thabhairt do limistéir níos airde riosca. Leis an leibhéal foriomlán comhlíonta ar fud an Stáit a dheimhniú, bheadh orthu tabhairt faoi chigireacht ar shampla randamach de chórais.

